

Samenvatting

Dit onderzoek bestaat uit drie delen. *Deel I* is gebaseerd op intensief veldwerk verricht in en rondom de Assoennah moskee in Den Haag, de El Fourkaan moskee in Eindhoven, de organisatie Alfeth in Roermond en op enkele andere locaties in Nederland. Het veldwerk heeft plaatsgevonden in de periode van december 2007 tot en met september 2008. Om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden is in dit deel gekozen voor antropologische methoden zoals participerende observaties, diepte-interviews en informele gesprekken. Bij het gebruik van deze methoden is de onderzoekster ‘ondergedompeld’ geweest in het veld en dat maakt het mogelijk om verschijnselen, gebeurtenissen en informanten van ‘binnenuit’ te begrijpen en te beschrijven.

De netwerkanalyse (*deel II*) heeft als doel inzicht te geven in de wijze waarop het salafisme in Nederland op formeel bestuurlijk niveau is georganiseerd en hoe dit zich verhoudt tot andere islamitische organisaties. *Deel III* is een surveyonderzoek waarmee de grootte van de groep moslims met salafistische attitudestructuren en de relatie met radicalisering en politieke integratie, worden onderzocht. De steekproef voor de survey is getrokken door het Centraal Bureau voor de Statistiek uit de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). Het onderzoek naar de aanhang van de orthodoxe islam richt zich op Turkse, Marokkaanse en overige niet-westerse allochtone inwoners van Nederland van 15 jaar en ouder die zichzelf als moslim zien. Hierbij staan met name Turkse en Marokkaanse Nederlanders centraal. De verzameling van de data is via face to face enquêtes uitgevoerd (n=800) en de respons bedroeg 36 procent.

Conclusies

Omdat het onderzoek zeer rijk is aan informatie, gaat het te ver om alle onderzoeksvragen te behandelen in deze conclusies. Paragraaf 1 t/m 5 zijn gebaseerd op de uitkomsten van deel I van het onderzoek (m.u.v. het onderdeel formele relaties op pagina 2). Paragraaf 6 is gebaseerd op deel III terwijl in paragraaf 7 de resultaten in gezamenlijkheid worden beschouwd.

1. Salafisme in Nederland, organisaties en predikers

De algemene basis van het salafisme is het streven naar een moreel sociaal herstel op basis van een terugkeer naar de religieuze bronnen de Koran en de Sunna. Salafi's proberen zo strikt mogelijk naar het voorbeeld van de salaf, de profeet Mohammed, de Koran en de Sunna te leven, waarbij ze de religieuze bronnen letterlijk lezen.

Organisaties

De onderzoekers onderscheiden drie stromingen in het salafisme: de apolitieke of puriteinse salafi's (1), de politieke salafi's (2) en de jihadi's (3). De politieke salafi's zijn het meest prominent aanwezig in Nederland terwijl apolitieke en jihadistische salafi's zich minder openbaar profileren. De drie stromingen zijn in de praktijk niet altijd duidelijk van elkaar te onderscheiden.

Salafistische organisaties werken samen en zijn vaak alleen op formele basis van elkaar gescheiden. Wat betreft de formele relaties tussen salafistische organisaties is er sprake van pogingen om tot landelijke samenwerking te komen.

Er kan op dit moment (nog) niet gesproken worden van één formeel salafistisch netwerk in Nederland, maar deze pogingen kunnen uiteindelijk wel slagen, zeker als men bedenkt dat er op informeel niveau wel sprake is van veel samenwerking.

Salafistische organisaties hebben een sterke missiedrang, de da'wa staat centraal in hun enorme bedrijvigheid. Vooral politieke salafi's stellen de da'wa centraal in hun maatschappelijk en religieus activisme. Ze proberen door hun gevarieerde aanbod van

activiteiten moslims van verschillende etnische groepen in te wijden in het salafistische gedachtegoed. Lezingen, lessen, conferenties, cursussen, naschoolse opvang en huiswerkbegeleiding worden in het kader van de geloofsleer uitgedragen. Apolitieke salafi's stellen zich meer op de achtergrond op en hebben andere ideeën over hoe de da'wa vormgegeven moet worden. De da'wa dient ten eerste om zoveel mogelijk mensen te bekeren tot de islam. Daarnaast wil men een positiever beeld van de islam in de maatschappij creëren en tenslotte sterkt de da'wa hen in hun eigen gelijk en proberen ze hiermee hun positie te versterken. Salafistische organisaties voorzien in de behoefte van een groep moslims, met name moslimjongeren die hongerig zijn naar bronnen van (Nederlandstalige) islamitische kennis en ze spelen een overheersende rol in het aanbod van islamitische kennis in Nederland. Ze profileren zich als de informatieverstrekkers van de gepercipieerde 'zuivere' islam. Salafi's leggen een claim op hun interpretatie van de islam en sluiten andere interpretaties uit. Jongeren zijn in vergelijking met 'traditionelere' moskeeën oververtegenwoordigd, ook in de besturen. De organisaties zijn niet etnisch georiënteerd (zoals veel niet-salafistische islamitische organisaties).

Formele relaties (o.b.v. deel II Netwerkanalyse)

Uit de *netwerkanalyse* blijkt dat salafistische verenigingen en stichtingen op bestuurdersniveau geïsoleerd zijn ten opzichte van de overige islamitische organisaties. Het aantal van elf dubbelfuncties van salafistische organisaties met andere islamitische organisaties is gezien het totale aantal (meer dan 1200 islamitische organisaties) zeer beperkt te noemen. Dit is een *belangrijke conclusie*: de salafistische bestuurlijke elite is volgens de onderzoekers een geïsoleerde elite die vanuit hun functie geen bijdrage levert aan de politieke integratie van de leden van hun organisaties. Er kan hier sprake zijn van welbegrepen eigenbelang. Naarmate het contact met de buitenwereld minder is, zal de greep van de leiding op haar leden groter zijn en is het moeilijker de organisatie te verlaten.

Als wordt gefocussed op de organisaties waarmee wel formele verbanden zijn gevonden, dan valt het aantal islamitische scholen op. Dertien procent van het totaal aantal islamitische onderwijsinstellingen in Nederland heeft contact met een bestuurder van een salafistische organisatie. Dit is gezien het aantal salafistische organisaties een *zeer sterke* oververtegenwoordiging. In combinatie met de websites en opleidingscentra verbonden aan de verschillende organisaties lijkt het erop dat de salafistische organisaties vooral investeren in het uitdragen van kennis over de islam.

Predikers

Netwerken van predikers ontstaan in en rondom de salafistische organisaties. Deze zijn veelvormig en ontstaan op zowel lokaal en nationaal niveau als op internationaal niveau. Soms zijn apolitieke, politieke en meer jihadistische georiënteerde salafistische predikers verbonden in een informeel netwerk dat lezingen organiseert. Er zijn echter ook predikers die absoluut geen samenwerking met andersgezinde salafi's willen. Ook is er verschil in de manier waarop predikers preken. Sommigen zijn meer politiek geëngageerd en spreken in felle bewoordingen. Dit is met name het geval in kleinere organisaties en buiten de grote salafistische centra om.

Er vindt voortdurende uitwisseling van predikers, bezoekers, audiomateriaal en schriftelijk materiaal plaats. Internet vergemakkelijkt de circulatie van informatie. Naast de moskee-organisaties vormt het internet dan ook een zeer bepalend terrein dat mede de manifestatie van het salafisme in Nederland vormgeeft. Het is een podium voor informatievergaring en -uitwisseling, discussievoering en vraag- en antwoordrubrieken. Het digitaal salafistisch materiaal is zeer omvangrijk en divers.

Onder druk van de Nederlandse politiek maar ook onder druk van de moslimgemeenschap zelf, hebben sommige predikers die vroeger te boek stonden als haatprekend, zich gematigd in hun preken en soms zelfs toenadering gezocht tot Nederlandse gezaghebbers. De inhoud van de salafistische boodschap is niet expliciet veranderd maar de manier waarop de boodschap wordt verkondigd wel. De belangrijkste reden van deze wijziging is het effectiever maken van de da'wa. Extreme boodschappen zouden afschrikken, bang maken en mogelijk tot agressie aanzetten, wat volgens predikers niet de bedoeling is. De predikers voelen zich verantwoordelijk en zijn zich bewust van hun invloed op de gelovigen. Hoewel buiten het bereik van dit onderzoek, moet de invloed van de Saoëdische opinie ten aanzien van terrorisme op Nederlandse predikers ook als belangrijke achtergrond gezien worden van deze koerswijziging. In de politiek van de matiging wordt niet zelden gebruik gemaakt van Saoëdische geleerden die hun boodschap tot gehoorzaamheid en vreedzaamheid met de landen van verblijf verkondigen.

2. Opvattingen over jihad, islam, democratie, politiek en participatie

Salafistische predikers hebben een dubbele houding ten aanzien van de democratie. Enerzijds zijn zij er stellig van overtuigd dat de democratie en tevens de politieke stromingen die volgens hen ermee samenhangen (zoals socialisme, liberalisme, kapitalisme en secularisme) minderwaardig, verachtelijk en bedreigend voor de islam zijn. Dit idee hangt samen met de salafistische interpretatie van tawhid: Alleen Allah is wetgever, alles wat daar van afwijkt is in wezen inferieur. Anderzijds eisen salafi's hun rechten op met een beroep op democratische vrijheden en prediken ze gehoorzaamheid aan de democratie.

Voor jihadistische groeperingen is gehoorzaamheid aan een democratische staat al een vorm van shirk (afgoderij). De meeste (a)politieke salafi's hebben een meer pragmatische houding. Politieke salafi's zijn vaak pragmatischer dan de apolitieke factie maar verschillen onderling sterk van mening of politieke bemoeienis en politieke deelname toegestaan danwel wenselijk is. De andere facties zijn veel stelliger in hun distantie tot de democratie. Apolitieke salafi's houden zich om andere redenen op afstand, ze willen vooral fitna, wanorde in eigen groep en samenleving voorkomen en prefereren liever een 'ongelovige' leider of 'ongelovige' wetten dan helemaal geen wetten of regels.

Jihadi's vinden het gebruik van niet-democratische middelen wel toegestaan om hun politiek-religieuze doelen te bereiken. Dit in tegenstelling tot de apolitieke en politieke stroming. Apolitieke en politieke salafi's zijn van mening dat je als moslim een verbond bent aangegaan met het land waar je woont en je behoort vanuit dit idee dan ook de wetten en regels van dat land te gehoorzamen, zolang je niet in je geloof belemmerd wordt. Als de naleving van een wet er echter voor zorgt dat een gelovige in zonde vervalt dan is het voor deze persoon verplicht om de wet te overtreden of in ieder geval in actie te komen of het land te verlaten. Salafi's houden de naleving van deze vrijheden en democratische principes dan ook scherp in de gaten. De democratie waarborgt immers hun godsdienstvrijheid.

Nastreven van de invoering van de shari'a wordt wel als een ideaal beschouwd, maar de meeste salafi's vinden invoering niet realistisch om na te streven, met uitzondering van de jihadi's.

3. Hoe de verschillende salafistische interpretaties zich tot begrip voor de gewelddadige jihad en antidemocratische, isolationistische, onverdraagzame houdingen en opvattingen verhouden

Alle salafistische predikers zien de kleine jihad (in de betekenis van heilige oorlog) als een islamitische verplichting, zowel de offensieve (verbreiding van de islam) als de defensieve

(verdediging bij aanval). Ze verschillen echter sterk van mening hoe, wanneer en door wie deze jihad gevoerd moet worden en of deze onder leiding van een geestelijk leider moet plaatsvinden. Ook geven zij er verschillende prioriteit aan en wordt de uitvoering van de jihad soms om pragmatische redenen afgekeurd. Het verschil in interpretatie vormt een belangrijke scheidslijn tussen de (a)politieke salafi's, die jihad in de 'landen van het verbond', zoals Nederland, afkeuren en de jihadi's die van mening zijn dat ook Nederland in staat van oorlog is. Sommige jihadi's stellen dat het verbond met Nederland is verbroken waardoor er andere regels gelden. Omdat jihadi's vinden dat alle leiders gecorrumpeerd zijn, is toestemming van leiders voor de jihad niet noodzakelijk. Zij zien de jihad als een verplichting van het individu. (A)politieke salafi's stellen echter dat jihad *alleen* onder bevel van een islamitische leider kan plaatsvinden onder de vlag van een islamitische staat. Zij keuren de opvattingen van de jihadi's dan ook af.

Politieke salafi's begeven zich binnen het salafisme in een middenpositie als het gaat om antidemocratische, onverdraagzame en isolationistische opvattingen in vergelijking met de apolitieke en de jihadistische salafi's. In maatschappelijke en politieke zaken zijn zij pragmatischer en ook meer prominent aanwezig in hun activisme en zij hebben daardoor een meer open en toegankelijker karakter dan de apolitieke salafi's en de jihadi's. Hun invloed is daardoor groter en hun da'wa kan daardoor op een dwingende manier plaatsvinden. De apolitieke salafi's onttrekken zich juist zoveel mogelijk aan politieke aangelegenheden. Hun da'wa beperkt zich meer tot de eigen kring en hun invloed is minder uitgestrekt. Ze kunnen wel in eigen kring dwingend zijn. Tendensen van isolationisme kunnen vooral in apolitieke kringen aanwezig zijn. Jihadistische salafi's hebben per definitie antidemocratische, onverdraagzame opvattingen door hun interpretatie van tawhid en jihad. In hun opportunisme hoeven zij echter niet perse een isolationistische levensstijl te hebben alhoewel de meeste activiteiten wel in besloten kring plaatsvinden.

4. De geloofspraktijk die het salafisme kenmerkt

Salafistische gelovigen bezoeken in meer of mindere mate de vrijdagspreken, conferenties en lezingen die salafistische organisaties organiseren. Bij deze activiteiten eisen de predikers stilte en discipline. Deze activiteiten staan voor de bezoekers in het kader van 'kennisvergaring', het versterken van het innerlijk geloof, het vergroten van 'standvastigheid' en de daad van aanbidding van Allah. Daarnaast is de ontmoeting met gelijkgezinden een belangrijke motivatie.

Het idee van broeder- en zusterschap is een zeer centraal element in de salafistische geloofsbeleving. Deze groepsidentiteit wordt in religieuze termen uitgelegd en komt verder vooral sterk tot uiting in taalgebruik en kledingcultuur, huwelijksvormen, man- en vrouwverhoudingen en vrijetijdsbesteding. De onderzoekers spreken van een duidelijke salafistische lifestyle.

De geloofspraktijk van salafistische gelovigen neemt verschillende vormen aan. Deze verschillende invullingen van het salafisme zijn door de onderzoekers geordend in vijf geloofsinterpretaties (vrome volger, vrome pragmaticus, criticus, salafi pride en fanatieke born-again, zie hieronder). Naargelang de verschillende beleving verschilt ook de keuze voor werk en studie, de invulling van de vrije tijd, de omgang met andersdenkenden, de vormgeving van vriendschappen en relaties en de mate van naleving van de salafistische gedragsregels en de maatschappelijke en politieke integratie.

De bovengenoemde geloofsinterpretaties onderscheiden zich naast de praktische geloofsinvulling ook in termen van opvattingen over politieke integratie en maatschappelijke participatie. De mate van orthodoxie en orthopraxis bepalen de consequenties voor de

maatschappelijke participatie. Ook verschilt de beoordeling van de democratische rechtsstaat per geloofsinterpretatie. Het risico van radicalisering verschilt tevens per geloofsinterpretatie. Vooral profielen die weinig binding hebben met een salafistische moskee, een prediker of een organisatie vertonen het meeste risico op radicalisering als proces van politieke delegitimering.

Verschillende motivaties en contexten spelen een rol bij de ‘terugkeer’ of bekering naar de ‘zuivere’ islam; het begin van hun religieuze zoektocht en praktisering. De negatieve beeldvorming in de media na 9/11 is een stimulans voor velen geweest om zich te verdiepen in kennis over de islam. Het salafisme kan tevens een voertuig zijn in conflicten met ouders. Vaak wordt de islam die moslimjongeren van thuis uit meekrijgen niet als echt islamitisch beschouwd. Vooral Marokkaanse gelovigen stellen dat de islam van hun ouders en familie gebaseerd is op traditie, gewoonte en cultuur en dus niet ‘echt’ islamitisch is. Ze beschouwen de salafistische islam als de ‘echte’ islam. Het creëert een nieuwe ‘verheven’ maatschappelijke positie en identiteit ten opzichte van de bekritiseerde maatschappij of ‘statusloze’ ouders. Sommige gelovigen breken op drastische wijze met hun ‘oude’ leven, anderen kunnen het makkelijker in hun bestaande leven incorporeren.

5. Kenmerken en het dagelijks leven van salafistische gelovigen

De bezoekers van salafistische organisaties verschillen in achtergrond, nationaliteit, leeftijd, gezindte, voorkeuren en motivatie. Het publiek van salafistische organisaties is etnisch divers. Marokkaanse Nederlanders zijn oververtegenwoordigd. Een ander belangrijk maar kleiner deel van de bezoekers bestaat uit autochtonen en Somaliërs. Opvallend is dat het vooral jonge gelovigen betreft. Ook moet opgemerkt worden dat de aantallen en profielen van de bezoekers naargelang de aard van de activiteiten variëren. De lessen worden door een vast, maar beperkt aantal leerlingen bezocht, hoofdzakelijk afkomstig uit de directe omgeving. De vrijdagspreken hebben een openbaar karakter en worden afhankelijk van tijdsperiode, weersomstandigheden en vrije dagen bezocht door een groter aantal bezoekers, bestaande uit een vaste kerngroep en gevarieerde andere bezoekersgroepen.

Afhankelijk van de geloofsinterpretatie wordt het dagelijkse leven vormgegeven. De mate van orthodoxie, de bereidheid om compromissen te sluiten en opvattingen over de omgeving zijn hierbij sterk bepalend. Salafi's proberen werk te vinden dat volgens hen toegestaan is. Voor veel salafi's is het maatschappelijk leven in Nederland een worsteling, omdat ze vinden dat ze vaak in situaties terecht komen waar ze compromissen moeten sluiten. Ze willen graag op hun eigen manier de islam beleven, maar beseffen dat ze daarbij eisen stellen aan hun omgeving die deze niet altijd accepteert. In werkomgevingen vinden er vooral problemen plaats vanwege uiterlijkheden zoals de kleding van vrouwen en het laten staan van de baard van de man. Problemen gaan met name over de salafistische regels tussen man en vrouw. Ook bij het maken van een keuze voor een studie ondervinden jonge gelovigen problemen. De regels aangaande man en vrouwverhoudingen zijn soms een argument voor studenten om te stoppen met een studie of een andere studie te gaan volgen. Vooral verpleegkundige opleidingen en beroepen worden gezien als niet-toegestaan omdat de gelovige dan in situaties kan komen waarin iemand van het andere geslacht behandeld moet worden.

Het huwelijk speelt een belangrijke rol in de salafistische geloofsbeleving. Het huwelijk wordt gezien als de beste bescherming tegen het begaan van zondes en het beste middel om standvastig in het geloof te worden. Gelovigen trouwen daarom soms op vroege leeftijd. Ook (informele) polygame huwelijken komen in geringe mate voor.

6. Moslims in Nederland die over attitudestructuren beschikken die aansluiten bij het salafistische gedachtegoed (o.b.v. deel III survey)

Deel III van het onderzoek laat zien dat over het geheel genomen 38 procent van de onderzochte Nederlandse moslims ouder dan 15 jaar *niet* orthodox is. Iets meer dan de helft is *matig* orthodox en 8 procent is *streng* orthodox. Deze laatste groep heeft volgens de gebruikte definitie en operationalisatie, attitudestructuren die aansluiten bij het salafistische gedachtegoed en zijn daarmee gevoelig voor het salafisme. De groep streng orthodoxen uit het survey moet dus worden beschouwd als moslims die beschikken over attitudestructuren die aansluiten bij het salafistische gedachtegoed. Dit wil *niet* zeggen dat de moslims in deze groep salafist zijn, eerder spreken de onderzoekers van een gevoeligheid voor het salafistische gedachtegoed. Die gevoeligheid is opgevat als de mate van orthodoxie die gebaseerd is op opvattingen die behoren tot het salafistische gedachtegoed. Van de drie gedefinieerde orthodoxiegroepen (niet, matig, streng orthodox) verwachten de onderzoekers dat een mogelijke stap naar het salafisme voor de groep streng orthodoxen het kleinst is. Dat wil overigens niet zeggen dat de mensen uit deze groep de stap ook zullen maken.

Bij de Marokkaanse moslims ouder dan 15 jaar is de groep streng orthodoxen met 12 procent de helft groter dan het gemiddelde. Bij de Turkse moslims en moslims uit de overige herkomstlanden (Suriname, Irak, Afghanistan, Iran, Somalië, Egypte en Pakistan) maakt deze groep respectievelijk 5 en 2 procent uit van het totaal aantal moslims uit het betreffende herkomstland.

De onderzoekers schatten dat in de totale onderzoekspopulatie (911.500 mensen uit een 'moslim herkomst land', waar dus ook niet-moslims tussen zitten) het percentage streng orthodoxen uit de onderzochte herkomstlanden ouder dan 15 jaar tussen de 4,4% en de 7,1% ligt. Dit komt overeen met een populatieaantal streng orthodoxen ouder dan 15 jaar van tussen de 39.700 en 65.100. Het populatieaantal streng orthodoxe Marokkaanse moslims ouder dan 15 jaar ligt tussen de 17.700 en de 32.100 en het aantal Turkse streng orthodoxen ouder dan 15 jaar ligt tussen de 7.700 en 18.900.

Moslims met salafistische attitudestructuren en politieke integratie

De analyse laat zien dat voor het domein politieke participatie voor alle moslims geldt dat de participatie van streng-orthodoxen lager is dan in de overige orthodoxiegroepen. Wat betreft de stemintentie voor de Tweede Kamerverkiezingen laat het onderzoek zien dat deze significant lager is voor Marokkaanse streng orthodoxe moslims. De identificatie met Nederland is voor Turkse streng orthodoxe moslims lager dan voor de groepen Turkse matig- en niet orthodoxe moslims. Wat betreft het domein democratische normen en waarden laten de resultaten zien dat voor alle moslims gezamenlijk, en de Turkse moslims afzonderlijk, streng-orthodoxen het minder vaak eens zijn met de stelling dat het goed is dat een samenleving bestaat uit meerdere religies. Verder geldt dat streng-orthodoxen het vaker eens zijn met de stelling dat Nederlandse vrouwen teveel vrijheden hebben.

Moslims met salafistische attitudestructuren en ontvankelijkheid voor radicalisering en extremisme

Een overtuiging die islamitisch radicalisme kenmerkt en samen lijkt te gaan met orthodoxie is dat de religie de grondslag moet zijn voor de samenleving en politiek. Voor alle moslims gezamenlijk en de moslims uit de twee onderzochte herkomstgroepen afzonderlijk geldt dat streng-orthodoxen vaker een theocratisch ideaal koesteren. Een andere overtuiging die islamitisch extremisme kenmerkt en ook samengaat met orthodoxie is dat het nastreven van een goddelijke samenleving een plicht is die alle middelen heiligt, inclusief geweld. Voor alle

orthodoxiegroepen samen en alle herkomstgroepen afzonderlijk tonen de resultaten aan dat een hogere mate van orthodoxie iets vaker samengaat met het legitimeren van geweld als middel om een bepaald doel te bereiken.

7. Vormt het salafisme (en meer algemeen religieuze orthodoxie) een bedreiging voor de democratie?

De onderzoekers geven aan dat voor wat betreft het aantal streng orthodoxe moslims het antwoord op deze vraag 'nee' is. Het survey laat zien dat acht procent (8%) van alle moslims in Nederland streng orthodox is. Deze groep is relatief groter onder de Marokkaanse moslims (12%) en kleiner onder de Turkse moslims (5%). Wel blijkt dat een hogere mate van orthodoxie samengaat met een hogere score op de items betreffende geweldslegitimatie en een theocratisch ideaal. De gevoeligheid voor radicalisme en extremisme stijgt met de mate van religieuze orthodoxie maar door de relatief geringe omvang kan de groep geen bedreiging vormen voor de democratie.

Uit het veldwerk onder de salafistische gemeenschap doemt een beeld op van een 'gewone' orthodoxe beweging. Men neemt elkaar voortdurend de maat of men wel volgens de 'zuivere' islam leeft. Voor de betrokkenen betekent dit veel vrijheidsverlies. Er is weinig tot geen ruimte voor andere interpretaties van de islam en andersdenkenden. Het wereldbeeld is rigide en eenzijdig. Men bestrijdt de Nederlandse samenleving echter niet actief, maar is eerder op zoek naar een plaats binnen de samenleving waarin zij volgens de salafistische leer kunnen leven. Hierbij kunnen wel problemen ontstaan met betrekking tot maatschappelijke participatie. Keuzes voor 'geschikt' werk en studie worden in een fanatieke naleving erg moeilijk. Ook kunnen er problemen ontstaan bij de vertaalslag van religieuze adviezen van predikers naar de Nederlandse maatschappelijke context (bijvoorbeeld het niet betreden van ruimtes waar alcohol wordt geschonken of waar 'onzedige' afbeeldingen aan de muur hangen). Het afsluiten van informeel gesloten huwelijken is in tegenspraak met de rechtsgang in Nederland. Verder wordt in sommige interpretaties van de jihad geweld gelegitimeerd.

Daar staat volgens de onderzoekers tegenover dat de sociale controle binnen de salafistische gemeenschap zeer groot is. Dit geldt niet alleen voor volgers maar ook voor de predikers. De predikers die verbonden zijn aan salafistische organisaties geven aan geweld af te keuren en weerleggen de ideologie van de jihadi's. Recent is ook gebleken dat men actief meewerkt aan het opsporen van jihadi's. Hoe meer binding een gelovige heeft met een organisatie dan wel prediker, hoe groter de kans dat bovenstaand anti-jihadistisch standpunt wordt onderschreven. Radicalisering in de zin van de actieve bereidheid om geweld te gebruiken, vindt volgens de onderzoekers dan ook niet plaats binnen de salafistische organisaties.